Kjersti A. Skomsvoldová (Norsko)

Její literární debut vyvolal v roce 2009 senzaci. Kniha *Čím jdu rychleji, tím jsem menší* získala několik ocenění a postupně ji přeložili do 25 různých jazyků včetně češtiny a slovenštiny (*Čím rýchlejšie kráčam, tým som menšia*). Je to próza o strachu ze života a z lidí, před nimiž se stárnoucí hrdinka zavírá do svého bytu, ale také o snaze dveře od bytu otevřít a přeci jen žít. Po dvou románech vydala také sbírku básní s názvem *Litt trist matematikk* (Trochu smutná matematika). „Psát o samotě a smrti není jednoduché, chtěla jsem psát také o bolesti a měla jsem pocit, že poezií se k tomuto tématu přiblížím lépe," uvedla tehdy spisovatelka (nar. 1970) v rozhovoru pro iLiteraturu.cz. Kritiky pak v knize *Barnet* (Dítě) ohromila vysoce osobní a intimní zpovědí o lásce a o porodu. Kromě knihy *Dieťa* byla do slovenštiny přeložena i kniha *33* (Tridsaťtri). Píše také knížky pro děti.

ukázku z románu *Nemocná sestra* přeložila Eva Dohnálková

Dál s ní už nesmí. Než Alma vystoupí z auta, nakloní se k němu a políbí ho tak, až se mu ústa rozpadnou. Netroufne se ho zeptat, jestli cestou někde přespí nebo pojede domů rovnou, bojí se, že by odpověděl to druhé. Domů je to hrozně daleko.

Alma si vezme tašku a zabouchne dveře auta, sleduje, jak Even vyjíždí ze dvora. Zadní světla červeného vozu zmizí.

Nemusím mít špatné svědomí, říká si Alma v duchu, ale přesto ho má.

Chvíli se dívá na květiny na dvoře, okvětní lístky se na noc zavřely. Přemýšlí o tom, jak snadné je pozorovat květiny, které na jaře vyrazí jako první, podběl a sasanky, s těmi, které umírají jako poslední, je to těžší.

Pak pozvedne zrak. Vidí bílý dům, tesařskou dílnu a garáž, všechno, o čem si představovala, že se k tomu vrátí. Pod okapem stojí modrý kbelík, lopata je opřená o dveře chléva. Ve všem vidí Askilda, ve všem tom důvěrně známém. Je si zcela jistá, že tu určitě ještě žije. Váhavě přejde dvůr, má pocit, jako by zaslechla nějaká hospodářská zvířata, zdá se jí to? Ale Plavák to snad není, ne? Vyjde schody do domu; ve světle venkovní lampy vidí, že se z okenních rámů olupuje barva, zábradlí je uvolněné. Askild tady už dlouho nic nedělal.

Zaklepe na okénko ve dveřích, srdce jí v hrudi poskakuje jako pták, který by rád vylétl z klece. Auto na dvoře musel Askild zaslechnout, určitě ji zahlédl, jak jde k domu. Ale nikdo neotvírá.

Opatrně otevře a řekne: Haló? Haló? Když vstoupí do chodby, kde ze sebe kdysi skopávala boty, dýchne na ni vůně dětství a mládí. Alma se skloní a strčí tašku za masivní vyřezávanou židli. Vedle ní stojí jeho holínky, bunda visí na věšáku. Vtom přiběhne velký husky a olízne jí tvář, jako by se dobře znali. Alma málem ztratí rovnováhu a musí se rukou opřít o zem.

Ahoj, kamarádko, zašeptá.

Zaboří ruce do husté srsti.

Pak se Askild najednou zjeví, stojí ve dveřích z chodby do kuchyně. Almě se rozbuší srdce. Vstane. Zhubl, zešedivěl, vypadá, jako by ho někdo posypal popelem z krbu. Oči má stejně smutné, jako si je Alma pamatuje, obočí tmavé a rozježené jako dřív. Po tváři se mu rozlévá úžas nad tím, že ji vidí.

Otevře ústa, jako by chtěl něco říct, pronese její jméno? Alma?

Pomalu zvedne velkou, těžkou ruku se špinavými nehty. Položí ji na mateřské znaménko, které má Alma na krku, jemně, jako tolikrát.

Alma ucítí jeho teplo a na několik vteřin oba strnou. Chtěla by mu přitisknout tvář na starý vlněný svetr, ucítit jeho vůni.

Ale on vzápětí ruku stáhne.

Skoro už jsem přestal věřit, že se vrátíš, řekne.

Cizota se dostaví stejně rychle, jako předtím poznání, oba o krok ustoupí. Askild vytáhne z kapsy riflí hodinky, jsou to ty stejné staré bez pásku. Podívá se na ně a jako by si ani nevšiml, kolik ukazují, otočí se a zamíří do kuchyně, a přitom se zeptá, jestli nemá Alma hlad. Přijela z dálky, určitě musí mít hlad a žízeň, ne?

Alma si sundá bundu a pověsí ji na ohnutý hřebík na stěně, slyší Askildův hlas z kuchyně. Když k ní stojí zády, jeho hlas do ní proniká o to hlouběji.

Alma zavrtí hlavou, říká, hlad nemá. Před chvílí se s Evenem najedli v nějakém motorestu, ale to neřekne. Jen se zeptá, jestli by jí neudělal čaj.

Čaj?

Alma si představuje, že se usmívá a potřásá při tom hlavou, kéž by.

Posadí se ke kuchyňskému stolu, na lavici pod gobelín, který utkala Askildova matka. Dívá se na hadrové koberečky na podlaze v kuchyni, na průhledné záclony kolem oken, v jejichž rozích leží mrtvé mouchy. Zdá se, že tady už dlouho nikdo neuklízel.

Vyhlédne z kuchyně do obývacího pokoje.

Jako by mě viděla, jak ležím na lavici pod oknem a vykukuju ven, jak čekám na něco nebo na někoho, kdo nikdy nepřijde. Skoro slyší moje kroky na podlaze pokoje, jak za sebou táhnu tu okrovou vlněnou deku, slyší, jak mizím po schodech do ložnice.

Askild před Almu neohrabaně postaví hrnek s čajem, vysvětluje, že má jenom šípkový, co mu zůstal od posledně, kdy byl nachlazený, snad jí to nevadí.

Jasně že ne, odpoví Alma.

On si se svou kávou sedne na židli u okna, zadívá se na velký kaštan venku.

Gojo, lehni, promluví na fenu a pohladí ji po hlavě. Goja poslechne a těžce se svalí na podlahu, hlavu si položí na tlapu.

Alma usrkne z hrnku.

Ty a čaj ozve se Askild. Ty, kterás pila kafe od… nevím… hrozně málo ti bylo.

No jo, nevím, co se to se mnou stalo, odpoví Alma omluvně. Jak jsme tenkrát podruhé bydlely u tebe, začala jsem ti potají upíjet z hrnku, když ti vystydlo, ne?

Mmm.

Pak se odmlčí, ale Alma by si přála, aby něco řekl.

U stolu vždycky mluvíval Askild, snažil se odlehčit situaci. Vyprávěl o sýkorce v ptačí budce, že teď už bude mít vajíčka vysezená, že je třeba vyčistit úly, o stromu, který spadl na dráty elektrického vedení u jezera Storevann.

Po chvíli stejně něco pronese.

Takže jsi studovala? Stala se z tebe vzdělankyně?

Alma sklopí zrak ke stolu a odpoví: Nevím.

Nevíš?

Alma se bojí, že mu zničí celý svět, jako by měl Askildův svět zaniknout, kdyby se dozvěděl, že existuje něco víc než tenhle dům a knihy a stromy a zvířata. Škola, kde Alma pracuje, a její kamarádi a činžák v hlavním městě, kde s Evenem žije, nic z toho neexistuje, dokud je tady.

Proč ses vrátila?

Z jeho hlasu je slyšet smutek.

Nevím.

Napadne ji, že možná proto, že nechce být jako já, nechce být ani jako naše máma. Nechce být někým, kdo prostě zmizí.

Chvíli mlčí a cítí, že něco musí říct. Nacvičovala si to, v duchu si ty věty přehrávala pořád dokola. Znovu se podívá na Askilda. Pak si odkašle, a když teď mluví, zdůrazňuje každé slovo.

Je to pět let, co Edit zemřela. Na Vánoce to bude pět let.

Vyslovuje to, jako by pětka představovala nějaké magické číslo, které všechno vysvětlí. Neřekne nic o tom všem, co se tehdy stalo během týdnů, které následovaly potom, co mě pohřbili. To nejzásadnější se odehrálo zcela v tichosti.

Askild se zadívá na své ruce složené na stole. Má stejně laskavé oči a cosi, co se nedá vysvětlit, ale kvůli čemu vás při pohledu na něj zabolí. Připomíná Almě slávku, které někdo rozdrtil lasturu, nic horšího se ani nemůže stát.

Nedokáže o mně nic říct, s nikým o mně nemluví. Alespoň tak si to Alma představuje. Představuje si, jak se stará o les a o zvířata a z nutnosti mluví s lidmi o své práci. Taky si v obchodě kupuje chleba, při placení říká děkuju a na shledanou, ale jinak naprosto umlkl. Chodí sem tam bezcílně po tom opuštěném domě.

Někdy předstírám, že jen odjela, ozve Alma. Strašně mě bolí jen ta představa, že jsem sestru tolik let neviděla. Říkám si, že odjela někam na východ, říkám si, že by se jí v Orientu líbilo. Možná si tam někoho našla a proto je tak dlouho pryč.

Askild vzhlédne a neubrání se úsměvu.

Ale to by nikdy neudělala.

Ne, nejspíš ne.

Alma neřekne, že si někdy namlouvá, že jsem vyrazila za naší mámou, že si mě a mámu představuje spolu.

Když byla mladší, myslela si, že máma odjela plavat někam s kosatkami nebo že dostala

místo jako generální tajemnice OSN. Nelíbilo se jí, že je máma v blázinci, jak jsme tomu říkali, nebo ještě hůř, že se odstěhovala někam daleko ke svému novému příteli.

Víc toho už v sobě Alma nemá. Chtěla Askilda po příjezdu něčím utěšit, ale teď už řekla, co chtěla, všechny nacvičené věty už vyčerpala.

Vážně se na Askilda zadívá.

To je dobře, že sis zase nechal narůst vousy.

Askild se usměje. Zuby tak hezké nemá, ale Almě se líbí, jeden překrývá druhý, vypadají rozhádaně.

Natáhne ruku k jeho složeným dlaním, ruka už jí nepatří, dělá si, co chce. Zůstane ležet na těch jeho, Alma ji tam zapomene.

Askild prudce vstane, jako by seděl v čekárně a najednou vyvoalali jeho jméno. Prohlásí, že musí před spaním obstarat Plaváka a prasata. Přisune židli až ke stolu, hrnek odloží na linku, k ostatním hrnkům a sklenicím, k prkénku pokrytému drobky. Přestože tyhle pohyby vykonává denně, a přestože tuhle kuchyň sám vyrobil, vypadá to, jako by mu všechno činilo potíže. Působí tak nesvůj. Prohrábne si šedivé rozcuchané vlasy, rychlé dlaně jako by honily jedna druhou. Je běžné, že je člověk po čtyřicítce takhle šedivý? Alma se nad tím zamýšlí. Vlasy mu přesahují přes límec vlněného svetru, k holiči přece nikdy nechodil rád. Chodíval tam před Vánoci, jinak ho stříhala ona.

Je překvapená, že Plavák žije, myslela si, že musí být mrtvý, když jsem mrtvá já, a dokud jsem byla naživu, představoval Plavák bytost, ke které jsem měla nejblíž. Chce jít ven a přivítat se s ním, zeptat se ho na mě, ale pochopí, že teď musí Askilda nechat na pokoji.

Askild otevře ledničku, znovu ji zavře, z šuplíku vytáhne konzervu kočičího žrádla. Z pokoje vběhne do kuchyně huňatá mourovatá kočka a jazykem se pustí do žrádla, které jí Askild dává do misky. Zdá se, že si Askild Alminu přítomnost už ani neuvědomuje, že musí předstírat, jako by tam nebyla.

No, ozve se Alma a mrzí ji, že ho vyrušuje. Jsem po té cestě unavená, půjdu asi spát.

Však víš kam, odpoví Askild.

Askild vyjde na chodbu a zavře za sebou vchodové dveře. Alma kuchyňským oknem vidí, jak se na chvíli se zastavil na schodech. Světlo lampy mu halí vlasy jako kapuce.

Alma leží ve své staré posteli pod šikminou střechy a nespí. Všechno je, jak bývalo, bílé povlečení je stejné, pod oknem psací stůl se školním potřebami, skříň plná vlněných kamaší, letních šatů, riflí; přijde jí smutné, že je tam všechno dvakrát. Prach se jako sníh usadil na všem: na parapetech, na lampičce nad postelí. Zhasne.

Ruce si položí na břicho, před otevřenýma očima má tmu. Déšť bubnuje na střešní okno, na tašky, smývá osobu, kterou je Alma ve městě. Když si představuje sebe a Evena v bytě ve starém činžáku, když myslí na to, jak jede do práce tramvají a v ruce drží hrnek na kávu, to musí být někdo jiný. To nemůže být ona.

Nedokáže vstřebat, co jí Even řekl v autě, už tak je její břímě příliš velké. Není divu, že Even považuje za těžké nesmět ji navštěvovat a volat jí, Alma nechápe, kde bere Even tolik pochopení. Podívala se na něj, na sedadle vedle sebe, a napadlo ji, že si ho nezaslouží.

Je jí jasné, že tohle musí udělat sama. Když on ale netuší, co se děje v ní, neví o tom, co v ní roste, o srdíčku, které bije pod jejím.

Všechno začalo v létě. Nebo by možná bylo správnější říct, že se právě toho léta všechno vrátilo. Even odjel do práce a Almě ještě zbývalo několik týdnů prázdnin. Cítila neklid, aniž tušila proč. Toulala se bezcílně ulicemi a doufala, že to nesnesitelné horko už brzy skončí. Žár vzlínající z asfaltu byl nesnesitelný, ty ulice přecpané lidmi.

Pak se v noci začala budit, z podivných snů, budila ji mrtvá mláďata. Jehně, které se narodilo mrtvé, přejetý kolouch na silnici, ptáčátko, které vypadlo z hnízda na parkoviště, ti všichni se jí vkradli do nocí. Leželi ve tmě vedle ní, strkali do ní, nechtěli ji nechat v klidu. Takže vstávala, přecházela z místnosti do místnosti, jako by něco hledala.

Všechno to poznávala, ty zvláštní sny, už to zažila, takže si udělala těhotenský test. Stála v koupelně s bílou plastovou tyčinkou v ruce a dívala se, jak se objevuje nejdřív jedna a pak i druhá fialová čárka. Tyčinka jí vypadla z ruky, přistála na podlaze.

Evenovi se s ničím nesvěřila, každý den myslela na to, že mu to musí říct. Ale nejdřív mu musí říct o tom, co nosila pod srdcem tu první zimu, kdy spolu začali chodit. Nevěděl, že už jednou v sobě nosila jiný život, a Alma chápala, že pro ni tohle druhé těhotenství nemůže existovat bez prvního. Jenže o tom prvním nedokáže mluvit, nikdy Evenovi nevylíčila tu smutnou zimu, všechno, co se tenkrát stalo; nezmínila se o životě, který v sobě nosila, když zemřela její sestra. Byla těhotná několik týdnů a pak těhotenství ukončila, tenkrát ho ukončila.

Teď je těhotná znovu a mrtvá sestra – dvojče se vrátila, objevila jsem se, jakmile Alma na bílé tyčince uviděla dva proužky. Prázdniny skončily a Alma nemohla dívky ve třídě ani vystát, během léta vyrostly a zestárly a nesly si své osudy, které Alma nedokázala brát vážně, najednou jí tak moc připomínaly mě. Kdykoli vcházela do třídy, těžce se jí dýchalo, za katedrou jí selhával hlas, už mě neuměla odstřihnout. Pak se začalo všechno nořit do tmy, ráno ji budila tma, která se v ní zabydlela. Podívala se na Evena v posteli vedle sebe a divila se, že si ničeho nevšiml, nevšiml si, že leží vedle černočerné tmy. Takže jí z té tmy ani nemohl vytáhnout, ani nemohl vytáhnout tu tmu z ní, jako to dělával dřív. Zvedla pod peřinou ruku, chtěla mu ji položit na paži, chytit se ho, zaseknout se do něj. Ale ruka se místo toho zaťala v pěst, jako by ho chtěla udeřit. Rychle vstala a šla do koupelny a zoufalstvím praštila do zdi.

Nemohla jinak, než se vydat zpátky za Askildem a minulostí a mnou, nedala jsem jí na výběr.

Přikrývka jí těžce spočívá na těle, připadá jí jako víko rakve. Zvuky města zmizely, slyší jen kapky dopadající na střechu, můj hlas schovaný ve větru, mé kradmé šeptání v pokoji. Plíží se ze stěn, vzlíná z podlahy. Často jsem místo ve své posteli na druhé straně pokoje lehávala vedle její postele; ležela jsem tam a šeptala jsem, nikdy nerozuměla, co říkám.

Šepot teď Almě připomíná příliš hlasitě puštěné rádio, které člověka ohlušuje, a Alma si myslí, že rozumí víc, každopádně alespoň něčemu rozumí. Slyší, jak počítám stehy na ubruse v kuchyni, kdykoli jsme tam seděli, počítala jsem stehy a nedokázala jsem jíst. Slyší, jak šeptám, že jsem uměla potěšit jedině zvířata, že i ten nejhorší, nejubožejší člověk dokáže učinit psa šťastným. Vyprávím jí o tmě, která se tlačí na střešní okno, když chci spát, a že v té tmě na nebi

vidím světlo a jako by to světlo venku vycházelo ze mě samé.

Alma zavře oči a před nimi se jí jako obraz vynoří můj obličej. Vidí i smrt. Připomíná to tenké listy papíru, ze kterých prosvítá druhá strana – na zadní straně mého obličeje se třpytí smrt.

Dotkne se krku, ještě pořád na něm cítí teplo Askildovy ruky.

Tolik se báli, že moje srdce přestane bít, celou dobu si Alma s Askildem nosili tenhle strach v sobě. Askild upřel zrak na Almino temně rudé mateřské znaménko ve tvaru srdce, ne takového, jaké člověk kreslí, ale srdce jako svalu. Jako by si myslel, že pulz na jejím krku dokazuje, že jsem stále naživu. A po devatenáct let by to jako jistý důkaz stačilo.

Ale teď jsi mrtvá, Edit, pronese Alma do noci.

Ví, že tohle jí dává novou možnost pochopit, co se tenkrát stalo, a ví, že tu musí zůstat, dokud nebude připravená.